

ընդհանուր բոլոր հայադաւանների և քաղկեդօնի ժողովը ջնդուհող քրիստոնեաների ներկայացուցիչ էր համարվում :

Մինչև 1830 թիւը հայ կաթողիկէներն ևս հայ պատրիարքի իրաւասութեան էին ենթարկւում , իսկ այնուհետև գաղղիացւոյ և անգլիացւոյ դեսպանների միջնորդութեամբ կաթողիկէ հայք ունեցան յատուկ ներկայացուցիչ , որով և հետզհետէ սկսեցին օտարանալ մայրենի եկեղեցուց և Հայ հասարակութիւնից՝ մինչև գիտակցութիւնը զգալ տուեց այդ պակասութիւնը և ահա այդ ժամանակ սկսուեցին Հասունեան և Հակահասունեան խռովութիւնները :

4. Պօլսոյ Հայոց պատրիարքների ընտրութիւնը մինչև սահմանադրութիւնը կատարվում էր այլ կերպ . բայց երբ հաստատուեց Տաճկաստանի Հայոց Սահմանադրութիւնը՝ ընտրութիւնը ուրիշ պայմանների ենթարկուեց : Ահա Սահմանադրութեան յօդուածները , որոնք արամադրում են պատրիարքի ընտրութեան հանգամանքները :

Գ Լ ՈՒ Խ Ա .

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՈՑ Կ. ՊՕԼԻՍ 1863

«Յօդ. — 1. Կոստանդնուպօլսոյ Պատրիարքը բոլոր Ազգային ժողովոց նախագահն է , և անոնց գործադիր իշխանութիւնը կը վարէ . և մասնաւոր պարագաներու մէջ՝ Տէրութեան հրամանաց գործադրութեան միջնորդն է :

Աւստի պէտք է որ Պատրիարք ընտրուելու անձը՝ ընդհանուր Ազգին վստահութեան ու յարգանացն արժանի ըլլալու համար՝ Պատրիարքական Աթոռին վայելուչ ամեն յատկութիւններն ու արժանաւորութիւնն ունենայ , և ի վաղուց անտի Պատրիարքութեան յատկացեալ Եպիսկոպոսաց դասէն *) ըլլայ . միանգամայն Տէրութեան կատարեալ վստահութեանն արժանաւոր , և գոնէ իւր հօրմէն սկսեալ՝ Օսմանեան հպատակ , և երեսուն ու հինգ տարին լրացուցած ըլլայ :

Յօդ. 2. Երբ՝ Պատրիարքը վախճանելով կամ հրաժարելով և կամ ուրիշ որ և է պատճառաւ Աթոռը պարապ մնայ , Արօնական և Քաղաքական ժողովները մէկտեղ գալով Տեղապահ մը կընտրեն , և անոր հաստատութիւնը կը խնդրեն Բարձրագոյն Գոնէն :

(*) Ս . Էջմիածնի ընդհ. Հայրապետի ձեռնադրեալ եւ ստորասեալ եպիսկոպոսներ :

Ընդհանուր ժողովը կրնորէ զՊատրիարք. բայց Կրօնական և Քաղաքական ժողովներն իրաւունք ունին ներկայացանցի մը Ընտրելեաց արժանաւորութեան աստիճանին վրայ կարծիք տալու:

Պատրիարքի ընտրութիւնը հետեւեալ կերպիւ կը լլայ:

Նախ առաջ՝ Տեղապահը Օսմանեան հողին վրայ գտնուող բոլոր Եպիսկոպոսաց ցանկը կը շինէ, և իւրաքանչիւրին անուանը առջև՝ ըստ առաջին յօդուածոյ ընտրելութեան համար պահանջուած հանգամանքը նշանակելով, Կրօնական ժողովոյն կը ներկայացնէ զայն:

Այս ժողովն ալ Եկեղեցական համագումար ժողով հրաւիրելով, ընտրելեաց յոչմի մը կը պատրաստէ գաղտնի քուէարկութեամբ. այսինքն իւրաքանչիւր անգամ թղթոյ մը վրայ կգրէ այն ամեն Եպիսկոպոսաց անունները՝ զորս կրօնական մասին անընդունելի չը համարիր: Ետքը՝ քուէհամարն ըլլալով, այն անունները յատուկ ցուցակի մը մէջ կառնուին քուէից շատութեան կարգաւ:

Տեղապահը յիշեալ կերպիւ պատրաստուած ցուցակը Քաղաքական ժողովոյն կը ներկայացընէ: Ան ալ՝ նշանակուած անձանց ըստ քաղաքականին արժանաւորութիւնը քննելէն ետքը, ամենէն աւելի արժանաւորներէն հինգ ընտրելի կը զատէ քուէից առաւելութեամբ, և ասոնց յոչմիւր ընդհանուր ժողովոյն կը ներկայացընէ:

Միանգամայն Եկեղեցական համագումար ժողովոյն պատրաստած առաջին ցուցակն ազգային Ընդհանուր ժողովոյն սրահին մէջ կախուած կը լլայ: Ընդհանուր ժողովը այս երկու ցուցակներէն՝ ընտրելեաց թէ կրօնական և թէ՛ քաղաքական որպիսութեանց վրայ՝ երկու ձեռնհաս ժողովներուն կարծիքն իմանալով, կրնորէ զՊատրիարք՝ գաղտնի քուէարկութեամբ և բացարձակ առաւելութեամբ քուէից:

Ընդհանուր ժողովը կրնայ Քաղաքական ժողովոյն ներկայացուցած ցուցակէն դուրս անձի մը վրայ ալ քուէ տալ. բայց պէտք է որ այն անձին անունը նշանակուած ըլլայ Եկեղեցական համագումար ժողովոյն պատրաստած ցուցակին մէջ. վասնզի այս Եկեղեցական ցուցակէն դուրս մնացած անձի վրայ ընտրութիւն չկրնար ըլլալ:

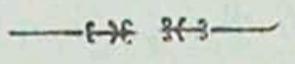
Եթէ առաջին անգամ քուէից բացարձակ առաւելութիւն չգոյանայ, երկու առաւելագոյն քուէ ստացողաց անունները Տեղապահին կողմէն Ընդհանուր ժողովոյ անգամներուն կը ծանուցուի. և երկրորդ քուէարկութիւնը օրինաւորապէս այն երկուքին վրայ կը լլայ: Այս երկրորդ քուէարկութեան ատեն Ազգային Երեսփոխաններէն անոնք որ չկրնան ներկայ գտնուիլ, կարող են իրենց քուէները ստորագրեալ և կնքեալ նամակաւ առ ժողովն ուղարկել. կամ՝ Տեղապահին և կամ՝ ընդհանուր ժողովոյ Ատենապետին ուղղելով զայն:

Քուէները յատուկ քուէտուփի մը մէջ դրուելէն ետքը՝ քուէհամարը կը լլայ Ընդհանուր ժողովոյ դիւանին ձեռօք, և սոյն ժողովոյ մէջէն ընտրուած չորս Եկեղեցական և չորս աշխարհական քննիչներու ներկայութեամբ:

Եթէ պատահի որ երկրորդ անգամ քուէարկութեան մէջ երկու անձանց
հաւասար քուէ կշնէ. այն ատեն երկուքէն մէկը վիճակաւ կընտրուի:

Երբ. 3. Ընտրութիւնը կատարուելէն ետքը տեղեկագիր մը կը շինուի՝ զոր
բոլոր բաղմականք կըստորագրեն. և Տեղապահի միջնորդութեամբ Բարձրագոյն
գրան կը մատուցուի. և Պատրիարքը կը հաստատուի ըստ վաղեմի սովոր
ութեան՝ Վայսերական հրամանին համեմատ:

Երբ. 4. Ընդհանուր ժողովը հրաւիրանաց գիր կ'ուղարկէ Պատրիարք
ընտրուած անձին. քանի մը անձանց ձեռք՝ եթէ Վ. Պօլսոյ մէջ է. և յա-
տուկ հրաւիրակաւ՝ եթէ Վ. Պօլիսէն դուրս տեղ է: Նորընտիր Պատրիարքը՝
այս հրաւիրանաց գիրը առնելով, Պատրիարքարան կուգայ և Մայր Եկեղե-
ցոյ մէջ ընդհանուր ժողովոյ առջև հանդիսաւոր ուխտ կընէ սոյն օրինակ:
« Առաջի աստուծոյ և ի ներկայութեան Ազգային ժողովոյս՝ հրապարակաւ
« ուխտեմ հաւատարիմ մնալ Տէրութեան և Ազգիս և ճշմարտապէս հսկել
« Ազգային Սահմանադրութեան անթերի գործադրութեանը »: Անմիջապէս՝
Տեղապահին պաշտօնը կը դադարի. և Նորընտիր Պատրիարքը Բարձրագոյն
Գրան հրաւերին վրայ՝ ուղղակի Օգոստոսիան Վայսեր կը ներկայանայ, պաշ-
տօնական կերպիւ իր պաշտօնը կը հաստատուի. և Բարձրագոյն դուռը եր-
թալով կը ծանուցվի:»

ՀՈԳԵԻՈՐ ՊԱՇՏՕՆԱՅԷ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱՏԵՂԻՔ Ի ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ
ԵՒ Ի ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ.

Ս Ի Ն Օ Դ.

Ատենապետ Սինօզի Վեհափառ կաթողիկոս ամենայն Հայոց.
Տեղակալ Ատենապետի Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս.

- Ս. Ա. Գր. Ե. Ժ.
- Մեսրոպ Եպիսկոպոս.
- Յովակիմ Եպիսկոպոս.
- Երեմիա Եպիսկոպոս.
- Ներսէս Եպիսկոպոս.
- Մամբրէ Վարդապետ.

Պրօկուրօր՝ Կօլեղսկ. Սուլեւո. Նիկողայոս Ստեփ. Տ. Յովսէփեանց
Ատենադպիր՝ Կօլեժ. Ասսեսօր Ստեփան Տ. Զաք. Մուշեղեանց
Համարակալ՝ Տիտ. Սուլեւո. Յարութիւն Մով. Տէր Եսայեանց.
Աստիճ. Աւանձին Յանձնար. Կոլ. Ասսես. Զաքարիա Տ. Զաքար.

Գործաւարք.

Կառավ. Մասին՝ Կօլեժ. Ասսես. Գարրիէլ Տ. Արր. Սմբատեանց.
Դատաստ. Մասին՝ Տիտ. Սուլեւո. Փիլիպ. Արր. Նաւասարդեանց.
Տնտես. Մասին՝ Տիտ. Սուլեւո. Վահան Գէորգ. Յովհաննէանց
Կարգապահ և Մատենաւար՝ Յովակիմ Յովհ. Նամբորեանց
Գիւանապահ Տիտուլ. Սուլեւո. Ղազար Գէորգ. Տ. Ղազարեանց
Պաշտ. Թարգմանի՝ Յարութիւն Մկրտ. Տրդատեանց.

Պաշտօնեայք գործոց Մայր Աթոռոյս.

Աւագ լուսարար Մայր Աթոռոյ Անդ. Սին. Երեմիա Եպիսկոպոս
Գանձապահ Մայր Աթոռոյ Ներսէս Եպիսկոպոս
Տեսուչ ձեմ. Գրիգոր Եպիսկոպոս Աշափիրեանց.